

Suojeltu aapa

Suojeltu aapa -hanke käsittelee luonnonsuojelun ja kaivostoiminnan samalle alueelle kohdistuvia intressejä Sodankylän kunnassa sijaitsevalla Viiankiaavalla.

Viiankiaapa

Kansalliseen soidensuojeluohjelmaan ja EU:n Natura 2000 -verkostoon kuuluva Viiankiaapa (65,95 km²) on Euroopan laajimpia ja monipuolisimpia aapasaita. Viiankiaapa kuuluu Keski-Lapin yli kulkevaan vihreäkivivöhykkeeseen. Pohjaveteen liukeneva mineraalipitoinen kiviaines mahdollistaa rehevien ja valtakunnallisesti harvinaisten suotyyppien ja kasviston esiintymisen. Samat alueet ovat arvokkaita luonnon monimuotoisuuden ja geologian näkökulmista.

Brittiläinen Anglo American on harjoittanut malminetsintää Viiankiaavalla vuodesta 2004 lähtien. Löydettyä nikkeli- ja kupariesiintymää on luonnehdittu merkittäväksi ja kaivosyhtiö (AA Sakatti Mining Oy, Anglo Americanin suomalainen tytäryhtiö) tähtää kaivostoiminnan aloittamiseen. Viiankiaavalle suunnitellun Sakatin kaivoksen ympäristövaikutusten arviointi (YVA) valmistuu yhtiön mukaan vuoden 2020 aikana. Sen pohjalta arvioidaan myönnetäänkö kaivoshankkeelle ympäristö- ja kaivoslupa. Kaivoslupan myöntäminen suojelualueelle tulisi vaarantamaan samanlaisin talous- ja työllisyysperustein myös monet muut Natura 2000 -verkoston alueet.

***Suojeltu aapa* -hanke**

Ensimmäiset suojelun ja kaivossuunnitelmien ristiriitaa kuvaavat teokset Kaija Kiuru teki vuonna 2012 ja vähitellen yksittäisistä teoksista kasvoi *Suojeltu aapa* -hanke. Se koostuu Kiurun viidestä näyttelystä ja 2020/2021 ilmestyvästä taidetta ja tiedettä yhdistävästä Viiankiaapa-kirjasta, joka valmistuu yhteistyössä FT Timo Helteen kanssa. Helle on taustaltaan eläinekologian dosentti ja tietokirjailija.

Suojeltu aapa -hanke syntyi Kiurun halusta ottaa taiteen keinoin kantaa luonnonsuojelualueelle kohdistuviin kaivossuunnitelmiin. Yksi taiteen tehtävistä on saada aikaan yhteiskunnallista keskustelua, tässä tapauksessa suojelualueiden asemasta eri syistä kasvavien maankäyttöpaineiden vuoksi. Viiankiaapa on lähellä ja paikallinen, mutta samalla globaali, sillä vastaavia yhteentörmäyksiä ihmisen toimien ja luonnonympäristön välillä tapahtuu ympäri maailmaa.

Kaija Kiurun teosten lähtökohdat ovat hänen omien suokokemustensa lisäksi luonnontieteellisessä tutkimustiedossa, Viiankiaavan elinkeino- ja kulttuurihistoriassa sekä aluetta uhkaavissa kaivossuunnitelmissa. Kiurun työskentelytavat ja materiaalit valikoituvat kulloisenkin idean mukaan. Hankkeen teokset ovat installaatioita, valokuvia, veistoksia, videotaidetta ja ympäristötaidetta.

***Suojeltu aapa* -hankkeen näyttelyt:**

2014 Suomen Taidegraafikoiden Galleria G, Helsinki

2016 Pohjoinen valokuvakeskus, Oulu

2017 Museo-Galleria Alariesto ja kirjaston näyttelytila, Sodankylä

2017 Lapin taiteilijaseuran Galleria Napa ja Studio Mustanapa, Rovaniemi

2019 Valokuvagalleria Hippolyte, Helsinki

Kaija Kiurun työskentelyä hankkeessa ovat tukeneet Suomen Kulttuurirahasto, Taiteen edistämiskeskus ja Majaoja-säätiö, Timo Helteen työskentelyä on tukenut Suomen tietokirjailijat ry. Vuosina 2018–2019 hanketta on rahoittanut Koneen Säätiö.